

Kaasistujad töövaidluskomisjonis

Evi Ustel-Hallimäe, Lääne inspektsiooni Saaremaa töövaidluskomisjoni juhataja

Alates 1996. aasta septembrist tegutsevad üle vabariigi töövaidlusi lahendavad organid – töövaidluskomisjonid (edaspidi TVK).

Töövaidluskomisjon on individuaalseid töövaidlusi lahendav organ, kuhu võivad nõuetega pöörduda nii töötajad kui ka tööandjad. Komisjon tegutseb üldjuhul kolmeliikmelisena – juhataja ja kaks kaasistujat, kellest üks on töötajate ja teine tööandjate esindaja. Ainuisikuliselt tohib komisjoni juhataja langeda otsuse vaid sellistes töövaidlusasjades, mille puhul see pool, kelle vastu on nõuded esitatud, neid täies ulatuses tunnistab. Näiteks juhul, kui töötaja on esitanud töövaidluskomisjonile nõude saamata jäänud töötasu väljamõistmiseks ning tööandja tunnistab nõuet kogu ulatuses.

Kes on kaasistuja ja kuidas selleks saada?

Kaasistujad määratakse komisjoni koosseisu töötajate ameti- ja kutseliitude ühenduste (keskliitude) ja tööandjate keskliitude kaudu Tööinspektsiooni poolt määratud arvul.

Tegemist on tavakodanikega erinevatelt elualadelt, kelle kaasistujaks saamise ainuke tingimus on kuulumine töötajate või tööandjate ühendustesse. Käesoleval ajal kuulub komisjonide koosseisu üle Eesti kokku 225 töötajate ja tööandjate esindajat.

Kui vaadata kaasistujate koosseisu eluvaldkondade lõikes, siis näiteks Saaremaal on see vägagi kirev. Komisjoni

kuuluvad meditsiini-, raamatukogu- ja muuseumitöötajad, kaubandus- ja personalitöötajad, ettevõtjad, riigiametnikud, pedagoogid, raamatupidajad jt. Vaid kaks kaasistujat on juristiharidusega. Komisjoni tööle tuleb kasuks, kui kaasistuja on jurist, kuid kindlasti ei ole see nõudeks kaasistujate nimetamisel.

Töötajate ja tööandjate esindajad peavad informeerima enda tööandjat sellest, kui neid on määratud komisjoni kaasistujaks, kuna komisjoni töös osalemise ajaks tuleb nad vabastada igapäevaste töökohustuste täitmisest. Istungitel osalemise iga tunni eest makstakse kaasistujatele töötasu ja hüvitatakse vajadusel sõidukulud.

Komisjoni juhataja kutsub töötajate ja tööandjate esindajad komisjoni istungist osa võtma alati võrdsel arvul. Saaremaa töövaidluskomisjon jälgib kaasistujate valikut, et kõigil liikmetel oleks võrdne võimalus komisjoni töös osalemiseks. Teinekord aga tuleb otsus kaasistuja valikul langetada hoopis vaidluse sisust lähtuvalt. Kui näiteks on vaidluse poolteks kool ja õpetaja, oleks hea, kui istungil osaleks kaasistuja, kes on ise pedagoog või tunneb hästi seda valdkonda.

Komisjoniliikmeid saab taandada

Vaidlevatel pooltel või nende esindajatel on õigus esitada taandust komisjoniliikmete vastu. Komisjoniliige kuulub taandamisele juhul, kui on alust arvata, et ta on isiklikult huvitatud asja lõpplahendusest või on muid asjaolusid, mis tekitavad kahtlust tema erapooletuses.

Samuti on komisjoni liige kohustatud end ise taandama enne asja sisulise arutelu algust või istungi ajal, kui ta leiab, et ei saa jääda asja lahendamisel erapooletuks või on huvitatud asja lõpplahendusest. Mõlemal juhul tuleb taandust põhjendada. Kaasistujate taandamise otsustab komisjoni juhataja.

Kaasistujate vajalikkus

Kaasistuja ülesandeks on komisjoni istungil erapooletuna süüvida vaidluse sisusse ning näha objektiivselt kõiki asjaolusid just tavainimese pilgu läbi. Kaasistujalt ei oodata juriidilise hinnangu andmist vaidluse asjaoludele. Küll aga võimaldavad kaasistujate tähelepanekud probleeme laiemalt ja igakülgsemalt haarata. Oluline on rõhutada, et kaasistuja ei või endale võtta nn kaitsja rolli, arvates, et töötajate esindaja komisjoni koosseisus peab seisma töötaja ning tööandja esindaja tööandja huvide eest.

Töövaidluskomisjon on oma töös sõltumatu, ei kaitse ei töötaja ega tööandja huve, vaid lahendab töövaidlusi erapooletult tuginedes seadustele.

Kaasistujate tähtis roll

Kaasistuja roll komisjoni töös on oluline ja vastutusrikas, kuid samas ei peaks keegi kartma komisjoni liikmeks määramist. Näiteks Saaremaa komisjoni kaasistujad on avaldanud arvamust, et komisjoni töös osalemine on huvitav, hariv ning silmaringi laiendav. Väärib märkimist, et ligi kolmandik kaasistujatest on komisjoni töös osalenud enam kui kümme aastat, mõned lausa alates komisjonide moodustamisest.

Kaasistujad abistavad komisjoni juhatajat töövaidluse kõigi oluliste asjaolude väljaselgitamisel, esitades pooltele, nende esindajatele ja tunnistajatele asjakohaseid küsimusi. Emotsionaalsete

juhtumite puhul on mittejuristidest kaasistujatel küll vahel keeruline jääda erapooletuks, kuid see on komisjoni töö erapooletuse ja poolte võrdse kohtlemise tagamiseks hädavajalik.

Kui töövaidlusasi on sisuliselt läbi vaadatud, teeb komisjon samal päeval otsuse. Otsus langetatakse komisjoni liikmete häälteenamusega. Vähemusse jäänud komisjoniliikmel on õigus eriarvamusele. Otsuse vormistab komisjoni juhataja viie tööpäeva jooksul pärast istungi toimumist ning teeb selle pooltele teatavaks. Väljastatav otsus peab olema allkirjastatud kõigi komisjoniliikmete poolt.

Kaasistujatel tuleks arvestada sellega, et juhatajal võib otsuse vormistamisega aega minna ning ta ei pruugi neile otsust allkirjastamiseks esitada varem kui alles viiendal päeval.

Nii nagu kaasistuja kohustused komisjonis ei alga istungile tulemisega (eelnevalt tuleb kindlasti tutvuda töövaidluse materjalidega), ei lõpe need ka istungi toimumisega, vaid alles otsuse allkirjastamisega.

Seega peab kaasistuja juba kutse saamisel andma teada, kui ta ei pruugi pärast istungi toimumist viie tööpäeva jooksul mingil põhjusel kättesaadav olla. Sellisel juhul saab istungile kutsuda teise kaasistuja.

Harivad teabepäevad

Kaasistujate koolitamine on toimunud senini enamasti n-ö töö käigus iseõppimise teel. Vähesel määral on sellesse panustanud ka kaasistujaid määranud keskliidud, kuid kindlasti ei saa seda pidada piisavaks. Käesoleval aastal on koolitamisele õla alla pannud ka Tööinspeksioon ning aasta teises pooles viiakse läbi kaasistujate teadlikkuse tõstmiseks mõeldud teabepäevi. Teabepäevad toimuvad kõigis maakondades ning kõik kaasistujad on oodatud neist osa võtma!